

Recenzja rozprawy doktorskiej Włodzimierza Jana Musiała pt. Bilateralna współpraca transgraniczna Białegostoku i Grodna. Wybrane aspekty prawne.

Recenzowana rozprawa doktorska została przygotowana w Katedrze Prawa Międzynarodowego Publicznego na Wydziale Prawa Uniwersytetu w Białymstoku pod kierunkiem naukowym Pana prof. zw. dr hab. Macieja Perkowskiego i przy udziale Pana dr Artura Olechno jako promotora pomocniczego. Na rozprawę składa się 347 stron tekstu oraz obszerny, rozbudowany wykaz reprezentatywnej bibliografii oraz równie obszerny aneks, którego zawartość dobrze odzwierciedla skalę przeprowadzonych przez autora interesujących badań empirycznych. Jako recenzent tej rozprawy, powołany uchwałą Rady Wydziału Prawa Uniwersytetu w Białymstoku z 26 kwietnia 2019 r., przedstawiam niżej następujące uwagi recenzyjne.

I. Wybór tematu i konstrukcja rozprawy

Wybór tematu recenzowanej pracy oceniam jednoznacznie pozytywnie. Prawo międzynarodowe, którego przedmiotowy zakres regulacji ciągle się rozszerza i obejmuje kolejne, nowe dziedziny współpracy międzynarodowej, realizowanej nie tylko z udziałem państw i rządowych organizacji międzynarodowych, daje wiele możliwości podejmowania i realizowania interesujących problemów badawczych. Jeżeli takie wyzwania oznaczają kierunki badań nie tylko interesujących, ale również ambitnych co do treści i skali problematyki badawczej, to ocena podejmowanych i realizowanych zamierzeń naukowych może być wyłącznie pozytywna. Taką pozytywną ocenę należy sformułować odnośnie do wyboru problematyki badawczej zakreślonej w temacie rozprawy doktorskiej mgr Włodzimierza J. Musiała.

W kontekście wyboru przez autora problematyki badawczej dotyczącej bilateralnej współpracy transgranicznej należy podkreślić, że proces integracji europejskiej jest procesem wielowątkowym, a podejmowana i realizowana w ramach tego procesu współpraca ma bardzo szeroki wymiar – zarówno przedmiotowy, jak i podmiotowy. Oznacza to w konsekwencji czynny udział w tym procesie różnych podmiotów niepaństwowych, w tym

zwłaszcza różnych niesuwerennych jednostek terytorialnych. Nie ulega wątpliwości, że szczególnie dynamiczną formą takiej współpracy jest współpraca transgraniczna, podejmowana i realizowana z udziałem podmiotów niepaństwowych, a zwłaszcza podmiotów samorządowych. Podmioty te, funkcjonujące zarówno na poziomie regionalnym, jak i lokalnym, mają swoje partykularne interesy, które są interesami konkretnych regionalnych i lokalnych społeczności, a które powinny być realizowane w ramach podejmowanej na zasadzie wspólnoty i partnerstwa interesów współpracy międzynarodowej różnego szczebla, z udziałem „bliźniaczych” podmiotów w innych, zwłaszcza sąsiadujących ze sobą państwach. Doświadczenia europejskie w tym zakresie oznaczają, że z punktu widzenia regionalnych i lokalnych społeczności, a zwłaszcza społeczności zamieszkujących obszary przygraniczne, szczególne znaczenie ma sąsiedzka, partnerska współpraca z podobnymi społecznościami zamieszkującymi po drugiej stronie granicy państwowej. W konsekwencji społeczności regionalne i lokalne, funkcjonujące w ramach samorządowych struktur organizacyjnych różnego szczebla, a wyposażone w osobowość prawną na gruncie prawa krajowego, chociaż nie korzystające z przymiotu podmiotowości prawa międzynarodowego, realizują często bardzo szeroką, wielopłaszczyznową i bardzo efektywną współpracę międzynarodową ze swoimi odpowiednikami zagranicznymi. Współpraca taka jest współpracą naturalną i często konieczną, zwłaszcza wtedy, kiedy przybiera postać współpracy transgranicznej, dla której najważniejszą cechą jest bezpośrednie sąsiedztwo, a więc codzienna sąsiedzkość kontaktów, wynikająca z faktu wspólnego położenia na obszarach przygranicznych, rozdzielonych wspólną granicą państwową. Należy przy tym podkreślić, że granice państwowe mają w dzisiejszej Europie, a zwłaszcza w ramach Unii Europejskiej, zupełnie szczególny wymiar i charakter. Chociaż określają i wyznaczają w rozumieniu prawa międzynarodowego granice zwierzchnictwa terytorialnego poszczególnych państw, to jednak nie tworzą już barier ograniczających, a nawet utrudniających współpracę międzynarodową w jej szerokim wymiarze podmiotowym i przedmiotowym. Z tego względu niektóre współczesne próby określenia charakteru granicy państwowej idą tak daleko, że wychodzą z założenia, iż są one: „bliźniami historii” i powinny bardziej łączyć, a nie dzielić. To właśnie w kontekście nowego, współczesnego pojmowania roli i znaczenia granic państwowych w Europie można dowodzić, że szczególnie pożyteczną i efektywną formą dynamicznej współpracy, rozwijającej się w dużej mierze dzięki nowej europejskiej rzeczywistości geopolitycznej, jest współpraca transgraniczna. Jest ona postrzegana i oceniana jako bardzo ważny instrument rozwijania dobrosąsiedzkich stosunków na naszym kontynencie, w ramach której powstają i funkcjonują związki społeczności lokalnych, wychodzące poza terytorium jednego państwa i realizujące w

różnych formach instytucjonalnych i prawnych współpracę międzynarodową w wymiarze regionalnym i lokalnym, z symbolicznym tylko udziałem, albo wręcz bez aktywnego udziału władz państwowych. Współpraca taka służy przede wszystkim nawiązywaniu i rozwijaniu bezpośrednich kontaktów międzyludzkich, zwłaszcza na obszarach przygranicznych, a w konsekwencji budowaniu zaufania w oficjalnych relacjach międzynarodowych, które nie zawsze – z uwagi na różne uwarunkowania polityczne – znajdują się na wystarczająco wysokim poziomie.

Autor recenzowanej rozprawy doktorskiej wyszedł z uprawnionego założenia, że szczególne znaczenie w nawiązywaniu i rozwijaniu przez podmioty samorządowe zróżnicowanych relacji transgranicznych ma współpraca miast przygranicznych, usytuowana w szerszym kontekście współpracy miast partnerskich. Inspirując się własnymi, zawodowymi zainteresowaniami tą problematyką doktorant przyjął czytelne założenia metodologiczne i jednoznacznie określił następujący cel swojej rozprawy: „*analiza i ocena bilateralnej współpracy transgranicznej Białegostoku i Grodna w świetle prawa międzynarodowego publicznego*” (s. 9). Wydaje się jednak, że cel ten należy odczytywać nieco szerzej, a więc tak, jak to zostało zaakcentowane w tytule rozprawy, nawiązującym do wybranych aspektów prawnych bilateralnej współpracy transgranicznej obu miast. Jest to o tyle istotne, że autor wskazuje i analizuje różne podstawy prawne tej współpracy, a więc zarówno te, których należy poszukiwać w prawie międzynarodowym, jak również te, które znajdujemy w prawie krajowym oraz w dorobku prawnym Unii Europejskiej (wcześniej w prawie Wspólnot Europejskich). Formułując cztery szczegółowe cele swojej rozprawy (s. 10) autor uwzględnia ten szerszy kontekst, pisząc o potrzebie identyfikacji aktów prawnych regulujących bilateralną współpracę transgraniczną Białegostoku i Grodna. Ten szerszy, aniżeli tylko międzynarodowy kontekst badawczy autor akcentuje również, formułując cztery szczegółowe hipotezy badawcze, weryfikujące hipotezę główną, która zakłada, że prawny wymiar transgranicznej współpracy bilateralnej Białegostoku i Grodna, spełniający wymagania ogólnego standardu takiej współpracy nosi zarazem cechy swoiste, wynikające z uwarunkowań o zróżnicowanym charakterze, w tym również takich, które tej współpracy nie ułatwiają. Pierwsza z przyjętych szczegółowych hipotez badawczych zakłada jednoznacznie, że bilateralna współpraca transgraniczna Białegostoku i Grodna „*uregulowana jest w aktach prawa międzynarodowego, europejskiego i krajowego.*” (s. 10). Odnośnie do przyjętych hipotez badawczych należy stwierdzić, że doktorant w przekonujący i kompetentny sposób dokonał ich weryfikacji w kolejnych fragmentach rozprawy i w konsekwencji sformułował w zakończeniu konkretne wnioski i postulaty *de lege ferenda*.

Przyjęcie tak jednoznacznych założeń badawczych już samo w sobie stanowi wystarczające i przekonujące uzasadnienie dla podjęcia i zaprezentowania tej interesującej i wartościowej problematyki badawczej w pracy naukowej, w której problematyka ta analizowana jest w sposób dobrze zaplanowany i usystematyzowany, przy wykorzystaniu potrzebnego dla osiągnięcia założonego celu badań aparatu naukowego. Wszystko to powoduje, że recenzowana rozprawa doktorska stanowi istotny wkład w rozwój dyskusji naukowej na temat szczególnej postaci współpracy transgranicznej, jaką jest bilateralna współpraca miast partnerskich w ogóle, a współpraca Białegostoku i Grodna w szczególności. O wartości merytorycznej podjętej i zaprezentowanej w recenzowanej rozprawie problematyki badawczej decyduje również fakt, iż autor podjął i zaprezentował tę problematykę w wymiarze wielopłaszczyznowym, eksponując nie tylko podstawowe z punktu widzenia tematu rozprawy aspekty prawne, ale również aspekty instytucjonalne i polityczne, a także aspekty finansowe, związane z podejmowaniem i realizacją tej formy bilateralnej współpracy transgranicznej podmiotów samorządowych. Zaprezentowanie tej wielowątkowej problematyki badawczej wymagało od niego przeprowadzenia szczegółowych badań, wymagających opanowania i zaprezentowania dobrego warsztatu naukowego. Już w tym miejscu pragnę stwierdzić, że doktorant zrealizował to wyzwanie w sposób zasługujący na pozytywną ocenę.

Wszystko to wystarcza, aby problematykę badawczą rozprawy doktorskiej mgr Włodzimierza J. Musiała uznać nie tylko za atrakcyjną intelektualnie, ale również rozległą, złożoną i skomplikowaną. Prowadzenie badań nad tak wielowątkową problematyką badawczą rodzi zrozumiałą pokusę badania i rozważania nazbyt wielu wątków i zagadnień. Doktorant oparł się tej pokusie i dobrze wyważył proporcje, o czym świadczy ostateczny efekt jego badań pod postacią pracy, zawierającej rozważania czytelne, wyraziste i konkretne, odnoszące się do głównej problematyki badawczej wynikającej z tematu pracy, przy rozsądnym i zdystansowanym podejściu do wątków pobocznych, niemających istotnego znaczenia z punktu widzenia tematu rozprawy.

Przyjęte przez doktoranta i zasygnalizowane wyżej założenia metodologiczne nie budzą zastrzeżeń, a sposób ich realizacji w kolejnych, merytorycznych fragmentach rozprawy dobrze świadczy o jego kompetencjach naukowych. Dla osiągnięcia zamierzonego celu badań doktorant przyjął przemyślaną i we właściwych proporcjach rozbudowaną konstrukcję pracy, którą obrazuje czytelny i przekonujący spis treści. Autor podzielił swoją rozprawę na siedem merytorycznych rozdziałów, poprzedzonych wstępem, zawierającym jasno i przekonująco

zakreślone elementy, wymagane od tej części rozpraw naukowych. Całość rozważań merytorycznych została podsumowana w czytelny i właściwie rozbudowanym zakończeniu.

Poszczególne rozdziały merytoryczne, które – zdaniem recenzenta – można pomieścić w dwóch częściach (część teoretyczna, czyli rozdziały: I – IV i część odnosząca się do praktyki współpracy bilateralnej obu podmiotów, a więc rozdziały: V – VII), autor zatytułował w następujący sposób: rozdział I – *Europejska bilateralna współpraca transgraniczna w ujęciu teoretycznym*, w którym doktorant zdefiniował kluczowe pojęcia, w tym pojęcie współpracy transgranicznej oraz zaprezentował typologię takiej współpracy, jej przedmiot i formy instytucjonalne, jak również szerzej omówił problematykę związków bliźniaczych samorządów terytorialnych; rozdział II – *Wymiar prawny europejskiej bilateralnej współpracy transgranicznej*, w którym znajdujemy charakterystykę źródeł prawa regulujących współpracę transgraniczną, w tym źródeł prawa europejskiego (Rada Europy i Unia Europejska) oraz prawa krajowego; rozdział III – *Status prawny stron bilateralnej współpracy transgranicznej Białegostoku i Grodna*, zawierający interesujące rozważania na temat atrybutów podmiotowości obu tych partnerów bilateralnej współpracy transgranicznej, zwłaszcza z punktu widzenia prawa krajowego; rozdział IV – *Podstawy prawne bilateralnej współpracy transgranicznej Białegostoku i Grodna*, w którym autor wraca raz jeszcze do regulacji normatywnych prawa międzynarodowego i prawa Unii Europejskiej, a także prawa krajowego, stanowiących podstawy prawne określonej w tytule pracy współpracy bilateralnej obu podmiotów (ta problematyka niekiedy się powtarza); rozdział V – *Przedmiot bilateralnej współpracy transgranicznej Białegostoku i Grodna*, poświęcony głównym dziedzinom realizowanej przez oba podmioty współpracy bilateralnej (zdaniem recenzenta bardziej adekwatnym do zawartości merytorycznej tego rozdziału byłby tytuł: Zakres przedmiotowy bilateralnej współpracy transgranicznej Białegostoku i Grodna); rozdział VI – *Finansowanie bilateralnej współpracy transgranicznej Białegostoku i Grodna*, którego tytuł jednoznacznie implikuje jego zawartość merytoryczną oraz rozdział VII – *Problemy bilateralnej współpracy transgranicznej Białegostoku i Grodna*, w którym autor – realistycznie oceniając możliwości i efekty tej współpracy – zwrócił uwagę na trudne i skomplikowane niekiedy uwarunkowania, które utrudniają jej realizację w praktyce.

Nie ulega wątpliwości, że czytelne i jednoznaczne sformułowanie tematu rozprawy, a następnie wyraziste i przekonujące określenie tytułów jej poszczególnych rozdziałów (części) powinno być cechą prac naukowych w ogóle, a prac z zakresu prawa w szczególności. Oceniając to należy oczywiście uszanować przywilej autora odnośnie do przyjęcia takiej konstrukcji pracy, która będzie optymalna z punktu widzenia możliwości realizacji

założonego celu badań. Formułując konkluzję tej części recenzji należy stwierdzić, że rozprawa doktorska mgr Włodzimierza J. Musiała jest przykładem pracy, która wszystkie te wymagania spełnia.

II. Bibliografia rozprawy

Wykazana i wykorzystana przez autora bibliografia pracy jest reprezentatywna i właściwie dobrana. Jej zestawienie w ramach wykazu bibliografii na ponad 40 stronach daje właściwe wyobrażenie o skali i zakresie badań przeprowadzonych przez doktoranta. Jest to bibliografia reprezentatywna również w tym znaczeniu, że obejmuje ona, poza pracami autorów polskich, znaczący dorobek doktryny obcej, a zwłaszcza prace w języku angielskim i rosyjskim. Należy wyrazić przekonanie, że każdy badacz prawnomiędzynarodowej problematyki współpracy transgranicznej znajdzie w pracy mgr Włodzimierza J. Musiała dobre i pomocne zestawienie bibliografii tego zagadnienia.

Zaprezentowane w pracy rozważania świadczą bez wątpienia o tym, że doktorant szczegółowo zapoznał się z wykazaną w zestawieniu bibliograficznym literaturą, wchodząc również w polemikę z poglądami powoływanych autorów, a także dokonując krytycznej oceny ich stanowiska. Widać to wyraźnie w dobrze rozbudowanych i merytorycznie wartościowych przypisach, których zakres dobrze świadczy o warsztacie naukowym i skrupulatności badawczej autora recenzowanej rozprawy.

Podobne wrażenie robi zestawienie źródeł, które doktorant powołuje i cytuje w swojej pracy. Recenzenta nie przekonuje jednak przyjęta przez autora klasyfikacja źródeł, obejmująca dokumenty międzynarodowe wielostronne, dokumenty międzynarodowe bilateralne, prawo Unii Europejskiej, prawo polskie i prawo białoruskie. W części wykazu obejmującego dokumenty międzynarodowe wielostronne (bardzo skromny wykaz) znajdujemy zarówno fundamentalne umowy międzynarodowe, w tym statuty rządowych organizacji międzynarodowych, jak również zróżnicowane pod względem wartości merytorycznej akty o charakterze *soft law*. W opinii recenzenta powoływanie tytułów umów międzynarodowych wymaga również podania ich szczegółowej daty (podpisania, uchwalenia) oraz określenia miejsca publikacji w UNTS lub ETS oraz w Dz. U. (dla umów ratyfikowanych przez Polskę). Podobnie zróżnicowany jest, pod względem wartości merytorycznej, wykaz dokumentów międzynarodowych bilateralnych. Gdy chodzi o prawo Unii Europejskiej, warto byłoby wyodrębnić katalog aktów prawa pierwotnego i pochodnego. W przypadku traktatów europejskich często brakuje ich szczegółowej identyfikacji (data,

miejsce publikacji, w tym zwłaszcza w Dz. U.). W wykazie aktów prawa polskiego znajdujemy również: zarówno akty normatywne różnego rzędu, jak również regulacje o zupełnie innym charakterze. Razi nieco podział wykorzystanej literatury na „literaturę polskojęzyczną” i „literaturę obcojęzyczną”. Kilkanaście stron zajmuje wykaz źródeł internetowych („dokumentów elektronicznych”), co trochę zakłóca proporcje pomiędzy bibliografią klasyczną i elektroniczną.

III. Strona formalna rozprawy

Formalna strona recenzowanej rozprawy doktorskiej zasługuje również na dobrą ocenę. Praca jest napisana czytelnym, wyrazistym językiem. Precyzję językową w zakresie posługiwania się językiem prawniczym, jak również erudycję autora widać w całym tekście pracy. Należy w tym kontekście podkreślić sposób powoływania i cytowania reprezentatywnej literatury, którą autor umiejętnie wykorzystuje dla uzasadnienia swoich tez.

Podobną ocenę należy wyrazić odnośnie do przypisów. Ich bogactwo oraz sposób formułowania dobrze świadczą o warsztacie naukowym doktoranta. Przypisy są czytelne, właściwie skonstruowane i rozbudowane. Niejednokrotnie zawierają trafne, merytoryczne spostrzeżenia i jednoznacznie odsyłają do cytowanej literatury oraz powoływanych źródeł. Wszystkie twierdzenia autora są dobrze udokumentowane. Doktorant nie unika też w przypisach polemiki z autorami powoływanych prac, co nie tylko świadczy o wysokiej, jakości samych przypisów, ale także w oczywisty sposób podnosi merytoryczny poziom rozważań prezentowanych w tekście rozprawy.

IV. Strona merytoryczna rozprawy

W mojej opinii mgr Włodzimierz J. Musiał przygotował interesującą, wielowątkową i wartościową rozprawę doktorską. Zaprezentował w niej ważną i często skomplikowaną na gruncie prawa problematykę współpracy transgranicznej podmiotów samorządowych, a zwłaszcza współpracy o charakterze bilateralnym. Odwołując się do reprezentatywnych źródeł prawa międzynarodowego, prawa Unii Europejskiej oraz do źródeł prawa krajowego i praktyki podmiotów realizujących taką współpracę, doktorant potrafił sformułować interesujące hipotezy badawcze, które następnie w przekonujący i kompetentny sposób starał się udowodnić i udowodnił.

Doktorant, prezentując swoje merytoryczne rozważania, czyni to bardzo konsekwentnie, zmierzając do zrealizowania zakreślonego we wstępie celu naukowego rozprawy oraz rozwiązania jasno postawionego zasadniczego problemu badawczego i potwierdzenia założonej we wstępie hipotezy badawczej. W związku z tym doktorant wywiódł i uzasadnił, że bilateralna współpraca transgraniczna Białegostoku i Grodna mieści się – z jednej strony – w typowym, przewidzianym na gruncie prawa i realizowanym w praktyce standardzie współpracy transgranicznej, ale jednocześnie – z uwagi na wielorakie uwarunkowania – ma ona charakter szczególny, nie tyle z uwagi na stan oficjalnych, bilateralnych, polsko – białoruskich relacji międzypaństwowych, ale z uwagi na inne czynniki, które tę współpracę kształtują i realizują, niezależnie od oficjalnych priorytetów politycznych. Potwierdza to przewodnią ideę współpracy transgranicznej oznaczającą, że współpraca taka jest podejmowana i realizowana w imieniu lokalnych społeczności, rozdzielonych granicą państwową, która ma nie tyle dzielić, co łączyć. Autor postawił również i udokumentował tezę, iż w procesie bilateralnej współpracy transgranicznej Białegostoku i Grodna, poza standardowymi (doktorant pisze: uniwersalnymi, s. 345) międzynarodowymi podstawami prawnymi, regulującymi nawiązywanie i realizowanie współpracy transgranicznej (doktorant ma na myśli zwłaszcza standardy Rady Europy), bardzo duże znaczenie mają bilateralne polsko – białoruskie regulacje międzynarodowe różnego szczebla, jak również regulacje krajowe obu państw. Postuluje też działania na rzecz dostosowania regulujących bilateralną współpracę transgraniczną rozwiązań prawnych i instytucjonalnych do standardów określonych w prawie Unii Europejskiej.

Droga, która doprowadziła doktoranta do sformułowania i udokumentowania oraz zweryfikowania postawionych hipotez badawczych zasługuje na ocenę w pełni pozytywną. Pan mgr Włodzimierz J. Musiał w sposób kompetentny zastosował i wykorzystał zróżnicowane metody badawcze niezbędne w pracy naukowej, a więc zwłaszcza metodę dogmatyczną oraz prawnoporównawczą. Jest oczywiste, że metodą badawczą, która jest najczęściej wykorzystywana w nauce prawa jest metoda dogmatyczna, bez której nie jest możliwa analiza źródeł prawa międzynarodowego. Musi ona jednak uwzględniać specyfikę tego prawa, a zwłaszcza specyfikę jego źródeł. Analiza źródeł prawa międzynarodowego wymaga w pierwszej kolejności ustalenia ich treści, a to zadanie jest znacznie bardziej skomplikowane, aniżeli przy analizie norm prawa krajowego. Zadanie to jest trudne nie tylko w odniesieniu do norm, jakie znajdujemy w umowach międzynarodowych, ale przede wszystkim w odniesieniu do norm zwyczajowych oraz ogólnych zasad prawa międzynarodowego. W tym ostatnim przypadku niezbędna jest rekonstrukcja ich treści w

oparciu o inne normy prawne oraz praktykę państw i innych podmiotów prawa międzynarodowego. Praktykę tę odzwierciedla w znacznej mierze orzecznictwo, które – w odniesieniu do prezentowanej problematyki badawczej – ma zdecydowanie mniejsze znaczenie. Trudno sobie wyobrazić realizację przedsięwzięcia naukowego z zakresu prawa bez zastosowania również metody porównawczej i historycznej, którą zresztą doktorant postawił na miejscu pierwszym przy omawianiu hierarchii wykorzystanych w rozprawie metod badawczych (s. 10). Z uwagi na specyfikę badanej problematyki doktorant z powodzeniem zastosował i wykorzystał w szerokim zakresie metodę empiryczną. Wszystko to wpływa na pozytywną ocenę poziomu jego warsztatu naukowego.

Oczywiście nie wszystkie rozważania merytoryczne, zaprezentowane przez doktoranta w jego rozprawie, recenzent uznaje za przekonujące i wyczerpujące. Niektóre z tych rozważań, a zwłaszcza skala i stopień ich prezentacji, mogą budzić pytania lub wątpliwości zwłaszcza wtedy, kiedy dotyczą fundamentalnych konstrukcji prawa międzynarodowego. Uwaga ta odnosi się np. do rozważań, jakie znajdujemy w p. 2.2 rozdziału II (*Europejska bilateralna współpraca transgraniczna w prawie międzynarodowym*), w którym doktorant zasygnalizował relacje pomiędzy dwoma głównymi źródłami tego prawa i nawiązał do istoty umów międzynarodowych (s. 93 – 94). Jego opinia, że: „*Umowy międzynarodowe można podzielić na umowy wiążące i niewiążące*” wydaje się być nazbyt „odważna”. Art. 26 Konwencji Wiedeńskiej o prawie traktatów jednoznacznie odzwierciedla fundamentalną zasadę tego prawa, a więc zasadę *Pacta sunt servanda*, której zasadniczym elementem jest zasada dobrej wiary. Każda umowa międzynarodowa będąca w mocy wiąże strony i powinna być przez nie wykonywana w dobrej wierze i w tym kontekście nie można mówić o umowach „wiążących i niewiążących”. Autor – formułując taką typologię umów międzynarodowych – miał zapewne na myśli fakt, iż niektóre umowy międzynarodowe, na które się powoływał w kontekście współpracy transgranicznej nie weszły w życie, a więc nie pozostawały w mocy. Doktorant nie uniknął też nieścisłości, kwalifikując niektóre instytucje współpracy międzynarodowej jako organizacje międzynarodowe, bądź odmawiając im takiego statusu (s. 102 i nast.). Jego uwagi na ten temat są nazbyt ogólne i przez to uproszczone. Dla przykładu, wspomniana przez doktoranta Rada Nordycka została przez niego określona jako zgromadzenie międzyparlamentarne państw nordyckich, którego statut został zaakceptowany przez konferencje ministrów spraw zagranicznych i przez narodowe parlamenty w postaci jednostronnych rezolucji (s. 104). W rzeczywistości status prawnomiędzynarodowy Rady Nordyckiej jest nieci o bardziej skomplikowany. Rzeczywiście została ona utworzona jako forum współpracy międzyparlamentarnej państw skandynawskich w 1952 r. Podstawą jej

ustanowienia były jednostronne uchwały parlamentów Danii, Islandii, Norwegii i Szwecji, ale bez wspólnego dokumentu wyrażającego wolę organów państwowych uprawnionych do zaciągania zobowiązań międzynarodowych, a więc tym samym bez klasycznego porozumienia opartego na prawie międzynarodowym. Dopiero znacznie później status Rady Nordyckiej jako organizacji międzynarodowej został określony w wymaganym, klasycznym instrumencie prawa międzynarodowego, a więc w Traktacie z Helsinek z 23 marca 1962 r., którym związały się cztery wskazane wyżej państwa skandynawskie oraz Finlandia. Przyjmuje się, że Rada została ustanowiona na podstawie aktów prawa krajowego (uchwały parlamentów narodowych), które następnie zostały właśnie poprzez Traktat z Helsinek transponowane do prawa międzynarodowego.

Zawsze jest tak, że rozważania dotyczące podstawowych instytucji prawa międzynarodowego rodzą pytania zarówno o ich teoretyczny poziom, jak również o niezbędny stopień ich szczegółowości. Uwaga ta nie oznacza krytyki merytorycznego poziomu rozważań doktoranta, ale ma na celu zwrócenie jego uwagi na konieczność szczególnej precyzji w prezentowaniu problematyki o fundamentalnym znaczeniu, zwłaszcza na gruncie prawa międzynarodowego.

V. Ocena końcowa rozprawy

Zaprezentowane w niniejszej recenzji uwagi upoważniają mnie do wyrażenia następującego stanowiska:

1. *Rozprawa doktorska Pana mgr Włodzimierza Jana Musiala pt. Bilateralna współpraca transgraniczna Białegostoku i Grodna. Wybrane aspekty prawne, przygotowana pod kierunkiem Pana prof. zw. dr hab. Macieja Perkowskiego, stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego oraz wykazuje ogólną wiedzę teoretyczną autora w dziedzinie prawa międzynarodowego publicznego, a także jego umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.*
2. *Rozprawa doktorska Pana mgr Włodzimierza Jana Musiala pt. Bilateralna współpraca transgraniczna Białegostoku i Grodna. Wybrane aspekty prawne, spełnia tym samym wymagania określone w postanowieniach art. 13 ust. 1 ustawy z dnia 14 marca 2003 roku o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz.U. 2003, nr 65, poz. 595 z późn. zm.).*

3. *W związku z powyższym wnioskuję o przyjęcie rozprawy doktorskiej Pana mgr Włodzimierza Jana Musiała i o dopuszczenie doktoranta do dalszych stadiów postępowania w przewodzie doktorskim.*

Tadeusz Gadkowski.
Prof. UAM dr hab. Tadeusz Gadkowski